

сховище. Весною зимуючі птахи можуть затримуватися до кінця березня. Кількість птахів на водосховищі помітно збільшується з посиленням холодів, коли замерзають відкриті ділянки водойм у інших місцях. Кількісний та якісний склад зимуючих птахів неодинаковий у різні роки, він залежить перш за все від погодних умов. Розподіл та динаміка чисельності зимуючих птахів на водосховищі ХАЕС такі ж, як і на інших водоймах такого типу (Гаврилюк та ін., 2009).

Серед зимуючих водоплавних птахів на водосховищі ХАЕС було відмічено 3 види, що раніше не реєструвалися під час зимівлі у Хмельницькій області (Гулай та ін., 1996; Новак, 2003) – червоношия гагара, червоноший норець і турпан.

ЛІТЕРАТУРА

- Гаврилюк М.Н., Домашевський С.В., Грищенко В.М., Ілюха О.В., Борисенко М.М., Яблоновська-Грищенко Є.Д. (2009): Зимівля водоплавних та навколводних птахів у 2008–2009 рр. в районі Кременчуцького водосховища. - Вісник Черкаського ун-ту. Сер. Біол. науки. 156: 15-20.
- Грищенко В.Н., Сорокун Г.Н. (1990): Зимовки лебедей в антропогенном ландшафті Київської області. - Екологія і охорона лебедей в СРСР. Мелітополь. 1: 22-24.
- Гулай В.І., Матвєєв М.Д., Новак В.О. (1996): Птахи Хмельницької області (фауністична характеристика). Кам'янець-Подільський. 1-32.
- Новак В. О. (2003): Зимова орнітофауна східних районів Поділля. - Беркут. 12 (1-2): 14-20.

ЗИМОВКИ ВОДОПЛАВАЮЩИХ ПТИЦ НА КИЕВСКОМ И КАНЕВСКОМ ВОДОХРАНИЛИЩАХ В 2011–2012 гг.

В.А. Костюшин

*Институт зоологии им. И.И. Шмальгаузена НАН Украины; ул. Б. Хмельницкого, 15,
г. Киев, 01601, Украина*

Schmalhausen Institute of Zoology; Bohdan Khmelnytsky str., 15, Kyiv, 01601, Ukraine

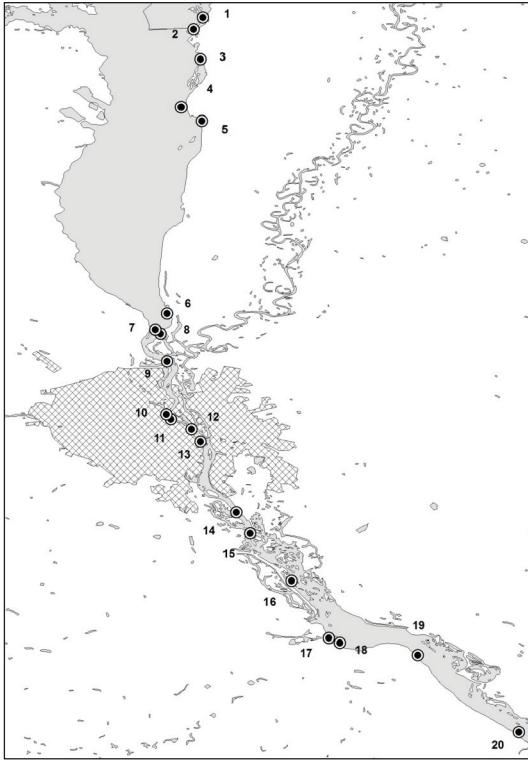
✉ kost@izan.kiev.ua

Wintering of waterbirds on Kyiv and Kaniv reservoirs in 2011–2012. - V.A. Kostyushin. - Avifauna of Ukraine. 5. 2014. - 14,401 birds of 18 species were counted in 20 localities. Mallard (38.85%), Goldeneye (36.39%), Caspian Gull (7.99%) and Goosander (4.24%) were the most numerous. [Russian].

Key words: number, distribution, count, rare species.

Всього в 20 локалітетах учтено 14 401 птицю 18 видів. Найбільше численними були криква (38.85%), гоголь (36.39%), хохотунья (7.99%) и большой крохаль (4.24%).

Ключевые слова: численность, распространение, учет, редкий вид.

Места проведения учетов птиц.

Localities of bird counts.

Киевское в-ще: 1 – «Окуниново», 2 – «Березовый остров», 3 – «Ошитки», 4 – мыс у дачного массива, 5 – окр. с. Ровжи, 6 – Яхт-клуб; **Каневское в-ще:** 7 – нижний бьеф Киевской ГЭС, 8 – залив между Киевской ГЭС и о-вом Великий, 9 – устье Десны, 10 – речной вокзал, 11 – Пешеходный мост, 12 – мост Метро, 13 – мост Патона, 14 – устье Бортнического канала, 15 – окр. о-ва Дикий, 16 – напротив ур. Домаха, 17 – ТЭЦ в пгт Украинка, 18 – с. Триполье, 19 – с. Витачов, 20 – пгт Ржищев.

впадения Бортнического канала (на карте точка 14) – 2336 ос., нижнем бьефе Киевской ГЭС (7) – 1925 ос., устье Десны (9) – 1881 ос., в районе яхт-клуба (6) – 1223 ос., мысе у дачного массива (4) – 1049 ос. В двух учетных пунктах (18 и 20) птицы отсутствовали, несмотря на наличие открытой воды. Под-

В течение двух зимних сезонов (2010/2011 и 2011/2012) были проведены учеты зимующих водно-болотных птиц на участке Днепра от средней части Киевского водохранилища (район охотбазы «Окуниново») и до средней части Каневского водохранилища (пгт Ржищев). Учеты проводились в следующие даты: 20–21.02 в 2011 г., 2.01, 7.01, 9.01, 12–13.02 в 2012 г. Места учетов показаны на рисунке.

На протяжении зимнего сезона 2011/2012 гг. отмечались значительные колебания температуры, открытые участки воды сохранялись в различных частях водохранилищ довольно длительный период, что нехарактерно для более суровых зим, когда открытыми остаются лишь места сброса теплых вод или там, где уровень воды непостоянен – сбросы ТЭЦ и очистительных сооружений, нижние бьефы ГЭС.

Всего в 20 локалитетах была учтена 14401 птица. Наиболее крупные скопления отмечались в месте

Таблиця 1

Результаты учетов птиц 20–21.02.2011 г. (номера локалитетов и даты)
Results of counts on 20–21.02.2011 (numbers of localities and dates)

Вид	8	9	10	11	12	13	14	17
	21.02	21.02	21.02	21.02	21.02	21.02	20.02	20.02
<i>Ardea cinerea</i>	–	–	–	–	–	–	7	–
<i>Cygnus cygnus</i>	–	9	–	–	–	–	6	–
<i>Anas platyrhynchos</i>	190	60	–	–	10	–	250	25
<i>Aythya fuligula</i>	–	–	–	–	–	–	–	4
<i>Bucephala clangula</i>	2	1 700	8	–	10	–	–	1
<i>Mergus albellus</i>	–	–	–	–	–	–	–	2
<i>M. merganser</i>	75	85	–	60	80	10	96	32
<i>Haliaeetus albicilla</i>	1	2	–	–	–	–	1	–
<i>Larus ichthyaetus</i>	1	–	–	–	–	–	–	–
<i>L. ridibundus</i>	–	–	3	2	–	–	–	–
<i>L. cachinnans</i>	10	25	50	25	160	–	190	–
<i>L. canus</i>	2	–	5	–	–	–	–	–
Всього:	281	1881	66	87	260	10	550	64

Таблиця 2

Результаты учетов птиц 2 и 7.01.2012 г. (номера локалитетов и даты)
Results of counts on 2 and 7.01.2012 (numbers of localities and dates)

Вид	3	4	5	6	7	1	2	4	5	6	7
	2.01	2.01	2.01	2.01	2.01	7.01	7.01	7.01	7.01	7.01	7.01
<i>Cygnus cygnus</i>	–	–	–	–	–	–	–	–	7	–	–
<i>Cygnus</i> sp.	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
<i>Anas platyrhynchos</i>	–	20	–	1000	–	–	–	–	400	1200	–
<i>Aythya ferina</i>	–	–	–	–	–	–	–	–	–	2	–
<i>Aythya</i> sp.	–	–	800	–	–	–	–	–	–	–	–
<i>Aythya</i> sp. – <i>Anas</i> sp.	450	–	–	–	–	–	–	–	150	–	–
<i>Bucephala clangula</i>	–	910	–	–	–	–	–	950	–	–	–
<i>Mergus merganser</i>	–	16	–	–	–	–	–	–	–	–	–
<i>Haliaeetus albicilla</i>	1	3	–	1	–	1	2	1	1	1	–
<i>Larus cachinnans</i>	–	100	50	50	25	50	–	20	–	20	180
<i>L. canus</i>	–	–	–	25	–	–	–	–	–	–	70
<i>Larus</i> sp.	50	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Всього:	501	1049	850	1076	25	51	2	971	558	1223	250

Таблиця 3

Результаты учетов птиц 9.01 и 12–13.2012 г. (номера локалитетов и даты)
Results of counts on 9.01 and 12–13.2012 (numbers of localities and dates)

Вид	15	16	19	14	17	7
	9.01	9.01	9.01	12.02	12.02	13.02
<i>Podiceps</i> sp.	–	–	–	–	1	–
<i>Phalacrocorax carbo</i>	–	–	–	3	–	–
<i>Egretta alba</i>	–	–	–	1	–	–
<i>Ardea cinerea</i>	–	–	–	10	–	–
<i>Anser anser</i>	–	–	–	1	–	–
<i>Cygnus olor</i>	–	–	–	90	–	–
<i>Cygnus</i> sp.	–	–	–	20	–	–
<i>Anas platyrhynchos</i>	–	–	–	1500	140	800
<i>Aythya fuligula</i>	–	–	–	10	15	–
<i>Aythya</i> sp.	–	–	30	–	–	–
<i>Bucephala clangula</i>	–	–	–	500	60	1 100
<i>Mergus albellus</i>	–	–	–	1	1	–
<i>M. merganser</i>	–	–	–	140	6	10
<i>Haliaeetus albicilla</i>	1	–	–	2	–	–
<i>Fulica atra</i>	–	–	–	2	2	–
<i>Larus ridibundus</i>	–	–	–	–	–	5
<i>L. cachinnans</i>	50	70	5	60	–	10
Всего:	51	70	35	2336	224	1925

робная информация представлена в таблицах 1–3. Данные упорядочены по срокам учетов и расположению учетных участков с севера на юг.

Всего было отмечено 17 видов водно-болотных птиц (табл. 4). Учитывались также орланы-белохвосты (*Haliaeetus albicilla*), которые в зимний период держатся вблизи скоплений водно-болотных птиц. Наиболее многочисленными были кряква (*Anas platyrhynchos*) – 5595 ос. (38,85%), гоголь (*Bucephala clangula*) – 5241 ос. (36,39%), хохотунья (*Larus cachinnans*) – 1150 ос. (7,99%), большой крохаль (*Mergus merganser*) – 610 ос. (4,24%). В значительных количествах встречались и нырковые утки рода *Aythya*, не определенные до вида, скорее всего *A. ferina*.

Из видов, занесенных в Красную книгу Украины (Червона книга, 2009), были отмечены гоголь, орлан-белохвост и черноголовый хохотун (*Larus ichthyaeus*). Первый, как обычно в этом регионе, был достаточно многочисленным зимующим видом, а второй – обычным. Встреча же хохотуна 21.02.2011 г. была совершенно неожиданной. Так как освещение было хорошим, а дистанция наблюдения составляла не более 150 м, ошибка в

Таблиця 4

Суммарная численность и соотношение видов птиц, учтенных зимой 2010/2011 и 2011/2012 гг.

Total numbers and relative abundance of bird species counted during winters 2010/2011 and 2011/2012

Вид	Численность (ос.)	Доля участия (%)
<i>Anas platyrhynchos</i>	5 595	38,85
<i>Bucephala clangula</i>	5 241	36,39
<i>Larus cachinnans</i>	1 150	7,99
<i>Aythya</i> sp.	830	5,76
<i>Mergus merganser</i>	610	4,24
<i>Aythya</i> sp. – <i>Anas</i> sp.	600	4,17
<i>Larus canus</i>	102	0,71
<i>Cygnus olor</i>	90	0,62
<i>Larus</i> sp.	50	0,35
<i>Aythya fuligula</i>	29	0,20
<i>Cygnus cygnus</i>	22	0,15
<i>Cygnus</i> sp.	20	0,14
<i>Haliaeetus albicilla</i>	18	0,12
<i>Ardea cinerea</i>	17	0,12
<i>Larus ridibundus</i>	10	0,07
<i>Fulica atra</i>	4	0,03
<i>Mergus albellus</i>	4	0,03
<i>Phalacrocorax carbo</i>	3	0,02
<i>Aythya ferina</i>	2	0,01
<i>Anser anser</i>	1	0,01
<i>Egretta alba</i>	1	0,01
<i>Larus ichthyaetus</i>	1	0,01
<i>Podiceps</i> sp.	1	0,01
Всего:	14 401	100,00

определении исключается. Наблюдаемая птица активно кормилась на большом участке открытой воды несколько ниже Киевской ГЭС.

Интересной также была встреча 17 серых цапель (*Ardea cinerea*) и большой белой цапли (*Egretta alba*), которые держались в нижней части Бортинского канала, по которому теплая вода из городских очистительных сооружений сбрасывается в р. Днепр.

ЛИТЕРАТУРА

Червона книга України. Тваринний світ. Київ: Глобалконсалтинг, 2009. 1-624.

ЗИМІВЛЯ ВОДОПЛАВНИХ І НАВКОЛОВИХ ПТАХІВ У РАЙОНІ КРЕМЕНЧУЦЬКОГО ВОДОСХОВИЩА В ЗИМОВІ СЕЗОНІ 2010/2011 ТА 2011/2012 рр.

М.Н. Гаврилюк¹, О.В. Ілюха², М.М. Борисенко³,
В.М. Грищенко³, Є.Д. Яблоновська-Грищенко³

¹ Черкаський національний університет ім. Б. Хмельницького, каф. екології та агробіології; бул. Шевченка, 81, м. Черкаси, 18031, Україна
Cherkasy National University, dep. of ecology and agrobiolology; Shevchenko str., 81, Cherkasy, 18031, Ukraine

² Інститут зоології ім. І.І. Шмальгаузена НАН України; вул. Б. Хмельницького, 15, м. Київ, 01601, Україна

Schmalhausen Institute of Zoology; Bohdan Khmelnytsky str., 15, Kyiv, 01601, Ukraine

³ Канівський природний заповідник, м. Канів, 19000, Черкаська обл., Україна
Kaniv Nature Reserve, Kaniv, 19000, Ukraine

✉ М.Н. Гаврилюк (M.N. Gavrilyuk), e-mail: gavrilyuk.m@gmail.com

Wintering of waterbirds in the area of Kremenchuk reservoir in winter seasons 2010/2011 and 2011/2012. - M.N. Gavrilyuk, O.V. Iukha, M.M. Borysenko, V.N. Grishchenko, E.D. Yablonovska-Grishchenko. - *Avifauna of Ukraine*. 5. 2014. - Kremenchuk reservoir is situated on the Dnieper in central Ukraine. 19 counts were carried out during two winter periods. In total, 31 bird species were registered (28 species of waterbirds). Mallard dominated, Goldeneye, Goosander and Common Gull were subdominants. Caspian Gull and White-tailed Eagle regularly wintered too but in smaller numbers. During the hard frosts, the number of birds and its diversity reached the maximum near anthropogenic hydroengineering constructions (hydroelectric power stations, sewage ponds, etc.). The total number of wintering birds ranged 4000–9000 individuals. [Ukrainian].

Key words: number, distribution, count, rare species, weather.

Протягом двох зимових сезонів проведено 19 обліків. Всього зареєстровано 31 вид птахів. Домінував крижень, субдомінантами були гоголь, великий крохаль і сивий мартин. Жовтоногий мартин та орлан-білохвіст також регулярно зимували, але в меншій кількості. Загальна чисельність птахів коливалась у межах 4–9 тис. особин.

Ключові слова: чисельність, поширення, облік, рідкісний вид, погода.

Середній Дніпро є одним із важливих місць зимівлі водно-болотних птахів в Україні. Вони концентруються тут біля незамерзаючих ділянок – у нижніх б'єсах ГЕС, на очисних спорудах, у місцях скидання теплих вод. Регулярні обліки птахів біля Канівської ГЕС проводяться вже більше 25